

Zakon stanovitosti je ta, da teži vsaka stvar ostati ondu, kjer je, in vsaka stvar oprijema se stanja, v katerem ravno biva. Premena kraja in bivanja protivi se vsemu telesnemu svetu. Dobršen del tvarinskega sveta je tudi človek; zategadelj pa je osamljencu tem bolj pogibljeno, da se utopi v tem zakonu stanovitosti ali ostajljivosti, kar mu more često zelo žalostne posledice prouzročevati. Pač se more pojedinec, nepriso-stvujoč celoti, mnogo zložneje vdajati svojemu pristrastju; a svojemu dolžnemu deležu pri celoti se je izneveril, postal je nevreden priborjenih vspehov. Dolžnost nalaga bremena, a dónaša tudi ugodje in plačilo.

Nikjer ni pojedinec varnejši, nego pod zaslombo občnosti, in vedno le občnost bude vzmogla samo sebe čuvati in braniti, kajti društvena in politična sila vlastna je le obliki celote kot dejanjskemu izrazu jednote voljine.

Zató veljá slovenskim učiteljem vseh pokrajin klic: Združite se, spojite se v veliko celoto — to ustvarja vkupno delo žive človeške verige, in kakor deluje elektrika le v sklenenem lonci, tako se duševno, нравstveno, društveno in politično življenje slovenskega učiteljstva le v občnosti do najvišje usovršnosti razviti more.

Zjedinjenje slovenskih učiteljev na duševnem pedagogičnem polji, kako lepo doní to pobratimstvo! V njem leží objektivna vaja čistega slovenskega duha; v tem pobratimstvu bodemo si vsi enaki; duhovi stikali se bodo le v višini, kamor koristolovje tesnosrčnosti in sebičnosti nič več ne prodré, in kjer zavisti, nedoverju, umanjšavanju ne preostaje družega, nego malenkostno torišče mračnjaškega mišljenja.

Iz tega sledí, da mora klic po združenji slovenskih učiteljev, bivajočih razkosanih v raznih pokrajinah, trajen postati. Ne smel bi se nahajati ni kotiček, kjer bi živel národen učitelj, a ne bi vedel, da je ud velike celote. Vse njegovo čuvstvo, vsa njegova srčnost, vse njegovo zaupanje mora se shajati v tej svesti. Odlika pojedinca bodi njegova čast in kot pojedinec védi, da stoji trdno spojena vrsta somišljenikov za njim.

Pa smo li užé blizu tega smotra? Je-li slovensko učiteljstvo v resnici prošinjeno takim društvenim duhom? Žalibog, da ne še popolnem!

Družabni duh časa napreduje, nam sovražno učiteljstvo se shaja v močne zveze, kjer kuje ostro orožje zoper nas; a mi držimo roke križem, čakajoč vedno le ugodnejših časov. Naši neprijatelji prestopili so stroge meje šolskega polja, v nas in na nas mečejo ojstre pušice, stapljajo se v pedagogično-národna društva. Čemu čakamo pa mi? Stopimo tudi mi v národno kolo in pokažimo, da tudi nekaj vzmoremo, če le hočemo. „V družbi je moč in napredek“.

Fr. Gabršek.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

II.

Občni zbor „Društva v pomoč učiteljem, njih vdovam in sirotam na Kranjskem“.

(V 5. dan septembra t. l. ob 9. uri dopóludne v čitalnični dvorani.*)

(Dalje.)

Kakor običajno je bila ob 8. uri sv. maša pri sv. Jakobu, in potem ob 9. uri zborovanje. Predsednik društvu je užé od l. 1870. bivši deželni nadzornik g. dr. Anton Jarc, tajnik in blagajnik pa bivši mestni učitelj g. M. Močnik. Iz malega je vzrastlo veliko in društvo, ki se je začelo l. 1861. s pičlim vstanovnim kapitalom, ima že daj premoženja 41.909 gold. 66 kr., in zato razen svojih dolžnosti tudi vsako leto nekaj miloščine delí — onemoglim udom v kaki izvanredni potrebi. In tako je bilo tudi letos.

*) Po „Slovincu“.

Uredn.

Gosp. predsednik primerno nagovori navzočne ude; tajnik in blagajnik pa razkazuje stan društva in pojasnuje predloženi račun, ki je bil tiskan in udom poslan. Udov šteje društvo zdaj 66. — Res pičlo število, komaj četrti del vseh Kranjskih učiteljev. Ko se je društvo pričelo l. 1861. je tadanji škofijski nadzornik v. č. g. Zavašnik učitelje nekako moralno silil, da so društvu pristopali, razen mestnih učiteljev ljudski učitelji tačas niso imeli pokojnine. — Pristopali so tudi ta čas duhovni kot podporni udje in nekateri na jeden pot, drugi pa vsako leto nekaj darovali društvu. Tako je trajalo do l. 1868., ko so izšle nove šolske postave. Darovi od preč. duhovščine so odsihdob po malem vsi ponehali, g. šolski nadzornik Zavašnik odstopi predsedništvo društva bivšemu g. Karolu Legatu, in ko je odhajal ta gospod v Novo mesto za korarja, izvolili so si učitelji g. dr. Antona Jarca, ki je bil ta čas c. kr. deženki nadzornik, za predsednika. Ta gospod je sicer rekel, da on vsekako hoče varovati koristi učiteljev, uže po svoji službeni dolžnosti, a poslednjič je prevzel na prošnje učiteljev predsedništvo, zaupanje v društvo se je zopet povzdignilo, premoženje raste od leta do leta, tako vodi gospod dr. Anton Jarc še dandanes društvo.

Odgovoriti nam je nekako na vprašanje, zakaj da učitelji tako malo pristopajo društvu. Vzroki so pač mnogoteri, konstatujemo le to, da imajo tudi po drugih deželah taka privatna učiteljska društva, tudi drugod se jih udeležuje le nekaj učiteljev. Na Kranjskem opazujemo uže dalj časa, da učitelji, ko vidijo, da njim ali njih obitelji — otroci dobivajo podpornine le do 18. leta, vdove pa po moževi smrti — društvo ne bode nič koristilo, izstopajo, pristopajo sicer mladi učitelji, a število pristopivših ni v pravem razmerju s številom učiteljev, tako da je uže pokojni ustanovitelj društva jedenkrat rekel z nejevoljo: „zdanji učitelji ne znajo zavoda ceniti“. A vendar ga znajo ceniti, namreč ta čas, kedar uže čutijo kal smrti v sebi, takrat se razglašajo za pristop, — vendar ta čas jih nihče ne vzprejme. — Sicer si pa zdrav človek misel o smrti iz glave zbija; nekoliko je pa tudi to vzrok, da država sili učitelje skrbeti za pokojninski zavod, privatno društvo pa tega ne dela. Nekateri starejši učitelji so uže želeli, da bi se premoženje razdelilo ustanovnikom t. j. tistim, ki so od začetka pri društvu, a to bi bilo zoper pravila, — tedaj kdor hoče, naj pristopi k društvu, kdor pa misli, da bode brez te pomoči lahko shajal, toliko boljše njemu, oziroma njegovi obitelji.

Udov je sedaj vpisanih 66; vender ako odštejemo tiste 4, ki so letnino na dolgu že več let, ostane jih le 62. — Pristopilo jih je na novo 5. — Izstopil je 1, in umrl je tudi 1 (g. Kušlan, bivši učitelj v Slavini, 11. marcija). — Po novih pravilih dobivajo vdove po 100 gold. pokojnine, otroci po 25 gold. oziroma 50 gold., onemogli učitelji pa do 100 gold.

Pokojnino je dobivalo 10 vdov po 80 gold., a le 1 po 100 gold.; podpornine 21 sirot po 20 gold.; podpornina neha z 18. letom. Vdove in sirote so dobile tedaj 1170 gold. in premoženju je zopet priraslo 1300 gold.; tako da je zdaj premoženja v državnih obligacijah 40.350 gold., k temu pride pa še drugega premoženja v gotovini itd. 1559 gold. 66 kr., vsega premoženja je tedaj 41.909 gold. 66 kr. Premoženje shranuje in gospodarstvo vodi predsednik; manj važna opravila pripadajo tajniku in blagajniku.

Po tem običajnem poročilu prišle so na dnevni red tudi druge točke.

a) Upokojenemu učitelju J. Zupanecu se dovoli na njegovo prošnjo 80 gold. izvanredne podpore. Gosp. J. Zupanec je poslednji čas od l. 1875. služil pri Novi Štifti na Štajerskem nad Gornjem Gradom. Učitej je od l. 1841., a leta se mu štejejo le od l. 1871. in po deželski šolski postavi na Štajerskem se štejejo starejšim učiteljem 4 leta za 3., in tako je dobil učitelj Zupanec po 41letnem službovanji v 65. letu svoje starosti 240 gold. pokojnine. Z ozirom na to in ker je g. Zupanec, bivši učitelj v Šent-Rupertu

pri požaru l. 1871. ob vse prišel, kar si je bil dosihdob prištedil, privolil mu je zbor izvanredne podpore 80 gold.

b) Učitelja L. A. iz K. se dovoli izvanredne podpore le za ta slučaj 50 gold.; prosil je ali posojila, ali podpore, in zbor mu je dovolil 50 gold. zastonj, da ga oprosti skrbi vračevanja.

c) Tajniku se dovoli za njegov trud pričenši od l. 1870. — 50 gold. Vzprejeto z opazko, da tajnik ne more zahtevati nagrade, ker se je zavezal trud brezplačno opravljati.

V pregledovalce računov se volijo gg.: Belar in Žumer iz II. mestne šole in Stegnar učitelj na Gradu.

Zbor prosi predsednika, da naj še zanaprej vodi in gospodari društvo, in predsednik se vda občni želji. Isto tako ostane ves zdanji odbor s tajnikom in blagajnikom vred — g. g.: Čenčič, Borštnik, Govekar, Kuhar, Tomšič, Praprotnik Andrej (prednamestnik) in Praprotnik France, učitelj v Preski.

Društveniki 1882. l. so ti-le g. g.:

Abram Leopold.	Erker Jožef.	Lomšek Šimon.	Režek Jurij.
Adlešič Jurij.	Gašperin Gašper.	Lunder France.	Sajè Janez.
Arko Lorenec.	Gogała Anton.	Močnik Matej.	Stanonik Nikolaj.
Arko Matija.	Govekar France.	Muhič France.	Stegnar Feliks.
Barlè Jožef.	Hribar Anton.	Novak Janez.	Suhadobnik Leopold.
Belar Leopold.	Jarc dr. Anton.	Ozimek Anton.	Teršelič Janez.
Benedek Jožef.	Jurman France.	Papler France.	Tomšič Ivan.
Bezek Anton.	Kavčič France.	Peruci France.	Treven Janez.
Bozja Jožef.	Kavšek Jožef.	Pleško Janez.	Ukmar Jakob.
Božič Leopold.	Kogej Janez.	Pokorn Janez.	Vranič Jurij.
Borštnik Janez.	Kovšca Marka.	Potočnik Martin.	Wresitz Janez.
Burnik Valentin.	Kračman Matej.	Poženel Janez.	Zarnik Martin.
Cvek Leopold.	Kravs Jožef.	Praprotnik Andrej.	Zorè France.
Čenčič Jernej.	Kuhar Blaž.	Praprotnik France.	Zupan Lorenec.
Čepuder Jožef.	Lapajne Ivan.	Puncah Simon.	Zupanec Janez.
Čerin Jožef.	Levstek Anton.	Putre Mihael.	Žumar Andrej.
Čop Jožef.	Lukan Janez.	Raktèlj Jožef.	

III.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani.

Po zboru „Vdovskega učiteljskega društva“ začnè se zborovanje „Slovenskega učiteljskega društva“. Predsednik g. Fr. Govekar otvori zborovanje s sledečim govorom:

Slavni zbor!

Sedmi pot zvrševati mi je častno nalogo, predsedovati našemu društvu, kateremu je vzvišena in lepa naloga, podpirati národno slovensko ljudsko šolo. Pozdravljam vas tedaj prav toplo iz vsega srca, čestiti udje našega društva in vas vse prijatelje in pospešitelje národne omike in prosvete v soglasji z vsem odborom. Brez dvombe je osobito za nas učitelje lepa korist, da nam podaje vedna izprememba let blagodejno priliko, da nas tako rekoč sili, nekoliko postati v naglem tiru posvetnega pritiskovanja in delovanja in nam je mogoče svoj pogled presojevaje obrniti v preteklost in bodočnost. Bodi si naše razmerje na zunaj, kakor tudi naše delovanje v ožjem krogu, vselej naj nam bode v takih trenutkih več ostrega opazovanja, kar nam bode gotovo samospoznanje pospeševalo ter za bodočnost oživljalo dobre sklepe in nam tako pri našem važnem in težavnem

stanu vsestransko mnogo koristilo. Kakor znano, bilo je vedno naše geslo: Národna omika na krščanskej podlagi, — temu se do zdaj nijsmo izneverili, pa se tudi zdaj in v prihodnje nečemo! Vzgojevati hočemo kot pravi národni učitelji, ki dobro razumemo svojo vzvišeno nalogo, našo mladino kristjanski ter želimo vzrejati pravih, zavedenih in zvestih narodnjakov, ki bodo vsikdar visoko spoštovali vero, dom in cesarja.

Da je bil namen in prizadevanje našega društva, koristiti národnim učiteljem in s tem národnej šoli, vsikdar pravi, smemo danes z zadovoljnostjo pripoznati, ker užé vidimo, da se to, kar smo zmirom trdili, tudi nekako javno priznava; da se naš glas nij prezrl in se nekatere naših opravičenih želj hočejo dejansko izvrševati. Upajmo, da bode v prihodnje še bolje! Za to je pa potrebno, da kot modri in pravi národni učitelji vedno vse svoje stanovske dolžnosti natanko spolnujemo, ne pozabivši besed pokojnega Slomškega, ki je rekel: „Brez božje pomoči in vladarjeve milosti je vse naše prizadevanje brezvspešno!“

Prosim tedaj, da prej ko pričnemo zborovati, z menoj v duhu pravega rodoljubja iz svojih zvestih učiteljskih src našemu presvitlemu cesarju Francu Jožefu I., čegar premilostljivej skrbi se je zahvaliti povzdiga in napredek današnje ljudske šole, zakličete trikratni: Živijo, Slava! (Zbor navdušeno pritrdi).

Učitelj g. Brezovnik: Slavni zbor! O priliki Bleiweisove svečanosti je rekel slavni Šenoa, da Hrvate in Slovence loči le voda Sotla, kri pa nij voda; tedaj je vaša kri, naša kri. Isto smem tudi jaz kot slovenski Štajerec k vam Kranjcem reči: nas loči Sava, a naša kri je vaša kri in narobe. Celjsko učiteljsko društvo je mene izvolilo, da oficijelno zastopam isto pri občnem zboru Slovenskega učiteljskega društva. Zagotovim Vas, čestiti gospodje, da, akoravno mnogokrat užé izvoljen zastopati naše društvo, me je posebno razveselila ta izvolitev, biti nositeljem srčnega pozdrava štajerskih učiteljev slovenskemu učiteljskemu društvu in upam tudi pospešiteljem občnega združenja slovenskih učiteljev, ki mora biti cilj in smoter vsacega národnega slovenskega učitelja, komur je národnost res kaj mar, ki je ne nosi samo na jeziku. Jaz želim, da se združimo slovenski učitelji, ki smo zdaj razdeljeni v toliko različnih taborov, v jedno samo slovensko učiteljsko društvo, kot močno falango, ki bi nas privela do konečne vseobčne zmage národne ideje. Zato pa je treba, da se Slovensko učiteljsko društvo reorganizuje in da dobimo v „Učiteljskem Tovariši“ še bolj čvrst in neustrašljiv list, kot zdaj, ki ne bode učitelje samo učil, kako se imajo obnašati v šoli, nego tudi kako izven šole, kajti učitelj ne sme imeti druge politike, nego njegov národ in mora delovati z národom. Pričnimo tedaj složno vkupno delovanje po besedah Jurčičevih: „Tvrđ bodi, neizprošen, mož jeklen“; preorimo slovensko učiteljsko društvo in ustanovimo si v „Učiteljskem Tovariši“ list za slovenske učitelje, potem se bode spolnilo, kar je pel Preradovič: „Zora puca, bit će dana!“ in prvi naš slovenski pesnik Prešerin: „Vremena bodo Kranjcem se zjasnila!“ (Dobro! Dobro!)

Gospod A. Praprotnik poroča namestu tajnika o delovanji odbora slovenskega učiteljskega društva. Vsaki mesec je imel odbor sejo in razpravljaj jako važne stvari. Sklenilo se je, da Slovensko učiteljsko društvo pripomaga, da izidejo gg. Žumer-Razingerjeve stenske table, od katerih bode društvo imelo, kakor hitro se prodadé, precejšen dobiček. Poročevalec povdarja, da so stenske table res krasno izdelane in da bi bilo želeti, naj bi jih ne pogrešala nobena ljudska šola na Slovenskem.

Najeti se je hotela tudi soba za čitanje časnikov in kot zbirališče Ljubljanskih in bližnjih ali v Ljubljano došlih učiteljev in se v ta namen dovolilo 50 gld. Namen ta se lansko leto nij mogel izvršiti, zgodilo se pa bode to precej v jeseni, ker je užé dosti stanovanj na ponudbo, tako, da bodo tudi slovenski národni učitelji imeli svoje zbirališče. Govornik naglašá, da se je v národnem obziru zadnji čas marsikaj za Slovenstvo priborilo,

kar smejo učitelji z velikim veseljem pozdraviti. Slovensko učiteljsko društvo pa hoče, pravi govornik, i nadalje kakor doslej delovati nevstrašeno in koristiti národnej šoli na prid slovenske domovine in mogočne Avstrije. Zbor poročilo vzame pohvalno na znanje.

Blagajnik g. Tomšič poroča o denarnem stanju društva. Udov šteje 118, lansko leto jih je bilo le 70, torej se je število družabnikov precej zdatno pomnožilo. Samo učiteljic udov šteje društvo le pet, znamenje, da se iste za slovensko šolstvo brigajo jako malo. Upati pa je, da se tudi v tem obziru obrne na bolje, posebno zdaj, ko se je vpeljal na žensko izobraževališče deloma tudi slovenski kot učni jezik. Premoženja ima društvo 155 gld. 54 kr.

Gospod Lapajne želi, da bi društvo i naprej literarno delovalo in započeto delo izdavanjem Žumer-Razingerjevih stenskih tabel nadaljevalo. Posebno bi bilo treba, da se izdá slovenska pedagogika, ukoslovje, zgodovina, pedagogike itd., ker za realistične knjige slovenske užé skrbé, kakor vidimo, slovenski profesorji srednjih šol. G. Žumar opomni, da bode društvo od stenskih tabel imelo, kadar se prodadó, 130 do 140 gld. dobička, potem se zopet lahko kaj izdá. Poročilo se potem odobri.

G. Govekar poroča v imenu odbora Slovenskega učiteljskega društva o izpremembi šolske postave z ozirom na razmere slovenskega šolstva. Govornik pravi:

„Šolsko postavo z dné 14. maja 1869. l. so pozdravljali nekateri z veseljem, drugi pa nijso nič dobrega od nje pričakovali. Mej posvetovanjem postave so poslanci desne stranke — mej njimi Slovenci — dvorano zapustili, kajti očitali so jej, da se premalo ozira na potrebe drugih národnostij ter da je poglavitno na korist nemškej stranki. Učitelji pa so jo sploh radostno pozdravljali. Ako pa tukaj govorimo o učiteljih, moramo sploh misliti le bolj na mestne učitelje, na ravnatelje po mestih in na šolske nadzornike. Glas nas učiteljev z dežele se malo kje začuje, ako se pa začuje, se navadno preupije. A kmalo se je pokazalo, da se učiteljska postava ne dá tako strogo povsodi izpeljati in vlada je dovolila izjeme za Kranjsko, Galicijo, Primorje, kar se tiče šolskega obiskovanja.

Za Kranjsko deželo smo dobili deželnsko šolsko postavo l. 1873. in še jedenkrat popravljeno — l. 1879.

Od l. 1870. ali sploh od časa, ko je v dejanje stopila šolska postava, pokazalo se je marsikaj, kar nij govorilo za postavo. Nij ga v Cislajtani je deželnega zbora, ki bi ne govoril zoper šolsko postavo. Pritožbe so prišle do naučnega ministra Strehmeierja, in le-ta se je sam izrazil, da po nekaterih krajih šolske oblasti predaleč segajo, kar se tiče osnove novih šol in siljenja ali moranja otrok v šolo in užé ta minister je dovolil olajšave, to je bolj voljno in mečjo izpeljavo šolskih postav. Ko je nastopilo Taaffejevo ministerstvo, so pa silili poslanci desne stranke, ki so podpirali in še vedno podpirajo njegovo politiko, naj vlada prijenja s šolsko postavo. Pritožbe bile so vzlasti zoper čedalje večje stroške za šolstvo; znano je, da na Štajerskem pravna stranka v deželnem zboru pri posvetovanji o šolstvu vselej dvorano zapusti, ker neče deželi tako ogromnih stroškov nakladati.

Kakor znano, je v državnem zboru poslanec Lienbacher nasvetoval, naj bode otrokom dovoljeno, stopiti z 12. letom iz šole ter da naj bi o tem določevali deželni zbori. V državnem zboru, v zbornici poslancev, je bil sprejet Lienbacherjev nasvèt, a gosposka zbornica ga je zavrgla, priznavši ob jednom, da je treba nekaj odjenjati, a vso stvar je zopet izročila vladi, to je okrajni in deželni šolski svéti imajo razsoditi, ali se sme olajšava dovoliti občinam, katere za to prosijo. Vlada se v gosposkej zbornici nij nič kaj potegovala za Lienbacherjev predlog, tako, da je bilo videti, kakor bi hotela vso stvar zavleči.

A temu nij bilo tako. Letos je vlada sama inicijativo nastopila in predložila gosposkej zbornici novelo, katera še več obsega, kar je poslanec Lienbacher nasvetoval.

Vkupno ministerstvo, katero je to novelo predložilo, navélo je tudi uzroke, zaradi katerih je vlada sama nasvetovala preuredbo nekaterih paragrafov v državnej šolskej postavi. Gosposka zbornica, to je njen šolski odsek, pa dosihmal nij predložil svoje nasvete ter mislil vso stvar zavleči, kajti v šolskem odseku imajo še, dasi nenaravno, ustavoverci večino.

„Motivenbericht“ k noveli je občno znan, le toliko omenim, da je načelo državne šole in državnega nadzorništva ostalo, le nekoliko bolj se poudarja verska odgoja in od šolskih vodjev se tirja, da morajo biti istega veroizpovedanja kakor večina učencev itd.

Zdaj pa vprašam, kako pa so učitelji vzprejeli to novelo? Ko govorim o učiteljih, ponovim še jedenkrat, kateri učitelji da delajo občno mnenje. To so nadzorniki, ravnatelji in mestni učitelji.

Učitelji, ki spadajo k takozvanej ustavovernej stranki, imeli so 4. in 5. avgusta zbor, imenovali so ga splošni avstrijski učiteljski zbor, in tam so še jedenkrat (prvič 19. feb. na Dunaji) obsodili šolsko novelo. — Imeli so pa tudi češki učitelji nekaj dnij pozneje svoje učiteljsko zborovanje, a tam so užé drugače govorili. Ravnatelj Lepaš je rekel: „Kristijan sem, zato hočem, da ima ljudska šola znak krščanstva!“ Sicer so ga preupili, a zaradi tega niso njegove besede nič manj tehtne, in gotovo je, da krščanski stariši želé krščanskih šol.

Postavili smo tudi mi razgovor o šolskej noveli na dnevni red, a povedati mi je pred vsem, da mi nijmamo takih skrbij zarad šolske novele, kakeršne imajo dunajski učitelji.

Nam národnim učiteljem je čisto prav, ako se glasi §. 1. drž. šolske postave: „Vzgoja mora biti versko-nravna“, kajti nprav (moral) se pri kristijanah naslanja na krščanske dogme.

Nravnost brez podloge krščanske je omahljiva in veterasta, mogoče da včasih od hudega odvrtače, a za ljudsko vzdgojo ne veljá, tù je treba pozitivnih zapoved in prepoved. Tudi mislim, da se mi nikakor ne bojimo vpljiva naše národne duhovščine pri národnih šolah. Da mora ravnatelj iste vere biti kakor je večina učencev, je menda samo ob sebi razumljivo. Pri nas se nam sicer nij bati židov v naše šole, a tudi nijmamo vzroka njim odpirati vrata in glasovati za postavo, ki njim duri odpira na stežaj. Kar nas slovenske učitelje zadeva, imamo mi vse drugačne zahteve; te pa so: 1. da postanejo naše ljudske šole skoraj jedenkrat čisto slovenske; 2. da se uvede v učiteljske izobraževalnice slovenščina vsaj za tri četrtine predmetov in 3. da s svojo delavnostjo in vladino pripomočjo prispemo do potrebnih slovenskih knjig za národne šole in učiteljišča.

Mi Slovenci potrebujemo torej take postave, ki bi nam zajamčila, da dobimo skozi národne ljudske šole, in kar se mene tiče, mislim, da bode nova postava začetek boljših razmer pri našem ljudskem šolstvu. Vprašam, kaj imajo učitelji, oziroma njih stariši ali redniki od tega, ako se mora nastopni učitelj od leta in leta učiti takih stvari, katerih v svojem življenji nikdar ne bode potreboval, a kar bi potreboval pa ne. Vsi učitelji pa tako ne morejo postati glavni učitelji ali nadzorniki. „Bildung ist Kapital, Wissen ist Macht“; — res da, ali: Bildung kostet auch Kapital, in kapital je pa navadno le tam kaj vreden, kjer se zamore naložiti; mrtev kapital pa ne prinaša obresti. Zdi se mi, da svet malo preveč od šol pričakuje, tudi to, kar ona storiti ne more, in zaradi tega toliko očitanja, da je šola ljudem na kvar. Toliko sem omenil, da obranim svoje stališče, sicer pa jaz želim, da bi ministerstvo izpeljalo vse, kar bi bilo s časom potrebno, kajti nobena postava nij za zmirom dobra. Govoril sem kot mandatar odbora Slovenskega učiteljskega društva, v katerem sploh to prepričanje vsaj dozdej vlada, da mora ljudski učitelj svoje stališče imeti mej ljudstvom v svojem národu; da ne more in ne sme politike na svojo roko delati in da se vse njegovo prizadevanje mora strinjati s prizadevanjem ljudskih zastopnikov in poslancev. Sploh se držimo načela „učitelji so zaradi šole, a ne šole zaradi učiteljev!“ (Dobro! Dobro!)

(Dalje prih.)